

"Man måste skapa skolor som föräldrar vill skicka sina barn till"

Slutrapport

Medborgardialog om framtidens grundskola i Kristinehamns kommun

Kommunstyrelsen 2026-02-09

**Kristinehamns
kommun**

Innehåll

I. Inledning	3
I.1 Bakgrund	3
I.2 Syfte och metod	3
2. Perspektivsammanställning	5
2.1 Barnrättsperspektiv – "Barnens bästa" och trygghet.....	5
2.2 Pedagogiskt perspektiv – Måluppfyllelse och kvalitet	6
2.3 Likvärdighetsperspektiv - Vad är egentligen rättvist?	8
2.4 Resursperspektiv – Lokaler och ekonomi	10
2.5 Framtidsperspektiv – Vikten av (att våga ta) långsiktigt hållbara beslut.....	12
3. Åtgärdsförslag från dialogmötesprocessen.....	13
4. Avslutande reflektioner och kommentarer	15

I. Inledning

I.1 Bakgrund

Precis som många andra kommuner i Sverige, står Kristinehamns kommun inför stora utmaningar med att organisera skolan i takt med en minskande befolkning och därmed färre elever. Prognoser från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) visar att antalet elever i grundskoleålder kommer att bli färre. Fram till år 2030 förväntas elevantalet i kommunen minska med omkring 300 barn – från dagens cirka 2 500 (höstterminen 2025) till omkring 2 200.

Utöver minskningen av elevantalet har många av kommunens skolbyggnader också stora renoveringsbehov. Efter flera års eftersatt underhåll finns ett tydligt behov av att rusta upp lokalerna – något som kräver både planering och investeringar.

Samtidigt har kommunen stora utmaningar när det gäller måluppfyllelsen. Andelen elever som uppnådde betygskriterierna i alla ämnen i årkurs 6 respektive årskurs 9 var 2025 ca 60 procent.¹

Om inga förändringar görs riskerar kommunen om några år att ha för många skolor och för stora lokaler i förhållande till antalet elever. Det innebär både ett ekonomiskt och praktiskt problem – lokaler som står delvis tomma kostar pengar att underhålla, värma upp och bemanna, utan att de används fullt ut.

Kombinationen av alla dessa utmaningar behöver hanteras på ett klokt sätt, så att kommunen kan säkerställa en skola med hög kvalitet och likvärdig utbildning, samtidigt som resurserna används effektivt och anpassas till befolkningsutvecklingen.

I.2 Syfte och metod

Med bakgrund i det som beskrivs i ovanstående avsnitt har Kristinehamns kommun under 2025 arbetat med en utredning om framtidens grundskola. Utredningen har genomförts som en medborgardialog utifrån en modell för medborgardialog i komplexa frågor, framtagen av organisationen Sveriges Kommuner och Regioner, SKR. Modellen är utvecklad i samråd med forskare, regioner och kommuner och har prövats och visat sig effektiv just i frågor som har många olika dimensioner och en stor polaritet.

Arbetsättet har beslutats av kommunstyrelsen och arbetet har genomförts av kommunens utredare i samarbete med av SKR anlitate konsulter.

Syftet med medborgardialogen har varit att ge politikerna bättre förutsättningar att fatta välgrundade beslut som inte bara är hållbara i dag, utan också robusta inför framtidens utmaningar och behov.

Kommunen ser också att detta nya sätt att föra dialog, kan bidra till att skapa förståelse hos de deltagande parterna för andras perspektiv – och också

¹ [Jämföraren - Kolada](#)

förståelse för att kommunens resurser är begränsade, vilket innebär att de förtroendevalda måste välja vad de vill prioritera.

Metodens upplägg

Den metod som kommunen använt är SKR:s modell för medborgardialog i komplexa frågor, se modellbild nedan.

Efter att den komplexa frågan identifierats (cirkeln längst till vänster), samlade kommunen perspektiv (cirkeln näst längst till vänster) genom att genomföra intervjuer med ett antal kommuninvånare med olika synsätt och perspektiv när det gäller frågan om framtidens grundskola.

Då metoden är kvalitativ, har fokus varit djupgående intervjuer där man söker en bredare förståelse för frågan, snarare än att samla in ett stort antal svar. Genom att intervjua personer med olika perspektiv när det gäller skolan – såsom föräldrar, elever, lärare, andra invånare samt politiker och tjänstepersoner – strävar man efter att skapa en helhetsförståelse för de behov och utmaningar som skolfrågan rymmer. Urvalet till intervjuerna gjordes strategiskt för att säkerställa att deltagarna representerade olika erfarenheter, kunskap och synsätt, med syftet att belysa frågan ur flera olika synvinklar för att nå en så bred förståelse som möjligt.

Därefter sammanställdes dessa intervjuer i en perspektivsammanställning (se avsnitt 2 i detta dokument).

Nästa steg (cirkeln till höger) var att arrangera dialogmöten, där invånare, politiker och tjänstepersoner fick mötas och diskutera den aktuella frågan utifrån sina olika perspektiv – med målet att komma fram till konkreta åtgärdsförslag.

De åtgärdsförslag som arbetats fram under denna dialogprocess finns i avsnitt 3. De ska läsas som viljeinriktningar och lämnas i och med detta dokument vidare till de politiska partierna för interna diskussioner, innan formella beslutsförslag kan läggas fram. Först därefter kan politiska beslut fattas.

Källa: SKR

Perspektivsammanställningen och åtgärdsförslagen kompletterar varandra och bör läsas tillsammans. Sammanställningen av de många olika perspektiven från djupintervjuerna ger nyanser och en fördjupad förståelse för bakgrunden till olika åtgärdsförslag.

2. Perspektivsammanställning

Syftet med intervjuerna som ligger till grund för denna perspektivsammanställning har varit att samla in de viktigaste synsätten, tankarna, kunskapen och erfarenheterna kring grundskolan i Kristinehamn. Sammanställningen gör inte anspråk på att vara 100% heltäckande, utan ska ses som ett sätt att lyfta fram olika röster och synsätt som tillsammans bidrar till en bredare förståelse av "skolfrågan".

Intervjuerna har utgått från följande frågeställning:

Hur kan vi anpassa kommunens skolor för framtidens elever, samtidigt som vi har ekonomiska begränsningar, färre antal barn och lokaler som behöver renoveras?

Totalt har ca 70 intervjuer genomförts med politiker, tjänstepersoner och invånare med olika bakgrund, erfarenheter, kön, ålder och från olika delar av kommunen. Under samtalen har både faktabaserade och mer upplevelsebaserade åsikter kommit fram. Båda typerna av perspektiv är värdefulla – fakta kan ge struktur och tydlighet, medan känslor och erfarenheter synliggör hur besluten påverkar människor i praktiken. Ingen enskild deltagare har hela bilden, men tillsammans skapas en mer komplett och nyanserad helhet.

De perspektiv som presenteras nedan har visat sig vara centrala i frågan om framtidens grundskola. Perspektiven presenteras utan inbördes rangordning med syfte att visa bredden och variationen bland de som deltagit i intervjuerna. I sammanställningen återges citat från cirka 20 av de 70 personer som intervjuats inom ramen för arbetet, som exempel för att belysa olika perspektiv.

2.1 Barnrättsperspektiv – "Barnens bästa" och trygghet

Barnens bästa är något många intervjupersoner lyfter i samtalen om skolans framtid. Trygghet, närhet och relationer ses som grundläggande, men uppfattningarna går isär kring om små eller stora skolor bäst främjar dessa värden.

"Barnens bästa" lyfts av många intervjupersoner som en grundläggande utgångspunkt vid beslut om skolstruktur. Framför allt när det gäller de yngre barnen (F–3) betonas betydelsen av trygga miljöer, kända vuxna och i många fall också en relativ närhet till skolan för att slippa långa resor med skolskjuts. Vissa intervjupersoner lyfter här också farhågor för otrygghet på sådana resor.

Ur barnrättsperspektiv pekar flera intervjupersoner också på barnkonventionens artikel om att barn har rätt till sin fritid, och menar att långa resor med skolskjuts stjäl mycket av fritiden för de barn som bor geografiskt långt ifrån sin skola.

Många föräldrar pratar i första hand om trygghet när de pratar om skolan och lyfter det som grundläggande för att skolan ska fungera och barnen ska ha förutsättningar att nå målen. Man anser att prioriteten behöver vara barn som är trygga med sin skolmiljö, med både lokaler och med personal, så att de kan nå en måluppfyllelse och lära sig "det de behöver lära sig för att gå vidare i livet".

“Skolan måste vara en trygg punkt, framför allt för barn som kanske inte har en trygghet hemma.”

Vissa intervjupersoner beskriver i detta sammanhang mindre skolenheter som särskilt värdefulla och menar att dessa på ett bättre sätt kan erbjuda en trygg start i skolgången för de yngsta barnen. De som förespråkar mindre enheter menar att de i sin bästa form även är bra för barn som exempelvis behöver extra anpassningar eller särskilt stöd, då de mindre sammanhangen med mer närmare relationer upplevs kunna underlätta.

“De stora skolorna är idag alldeles för stora, det leder till otrygghet och kan leda till psykisk ohälsa hos eleverna.”

Andra ser istället risker med att små skolenheter inte alltid kan erbjuda det stöd som barn behöver, särskilt inom specialpedagogik och elevhälsa. De menar även att barn behöver ha fler vuxna runt sig, vilket de inte alltid får i de små enheterna. Dessa intervjupersoner anser inte att det finns något motsatsförhållande mellan en större skolenhet och möjligheten att skapa trygghet. Man ser att trygghet kan uppnås genom hur man jobbar med skolklimatet och organiserar arbetet på skolan.

“Min erfarenhet är att en stor skola på 1200–1500 elever också kan uppnå trygghet för eleverna, det handlar om hur man jobbar med frågan.”

Utifrån barnens bästa lyfter flera intervjupersoner vikten av att de sociala sammanhangen fungerar. Vissa menar att det kan vara svårt för barn att hitta kompisar i en för liten skola med få jämnåriga (särskilt för barn som inte “passar in i mallen”) och att det sociala utbytet gynnas av en större skolenhet. I små sammanhang finns visserligen en viss trygghet, men det kan också leda till ensamhet och en alltför snäv möjlighet för barn att hitta vänner eller spegla sig i olika sätt att vara.

“Samtidigt som det finns en trygghet i det lilla så kan man också bli väldigt ensam i det lilla. Alla måste få befinna sig i sammanhang som är så pass stora att de kan hitta sin kompis.”

Andra anser istället att små skolenheter är mer familjära och att sammanhållningen över årskurserna är bättre, vilket anses kompensera om antalet jämnåriga är få.

Utifrån barnens bästa betonar flera intervjupersoner att förändringsprocesser inom skolan måste ske med barnens behov i fokus. Man menar att snabb eller dåligt kommunicerad förändring kan skapa oro och otrygghet för barnen (och föräldrarna).

2.2 Pedagogiskt perspektiv – Måluppfyllelse och kvalitet

Undervisningens kvalitet och vikten av måluppfyllelse upplevs av intervjupersonerna som centrala frågor utifrån pedagogiskt perspektiv. Såväl elevernas som skolpersonalens förutsättningar lyfts inom detta perspektiv.

Undervisningens kvalitet, ämnesbredd, lärmiljöer och didaktiska möjligheter är områden som diskuteras när det gäller det pedagogiska perspektivet. Man lyfter vikten av att ge eleverna goda kunskaper och därmed skapa långsiktiga möjligheter i livet för dem, samtidigt som vikten av en god arbetsmiljö för

pedagoger och annan skolpersonal lyfts fram. Lärarnas arbetsbörda lyfts av vissa personer som ett problem.

I intervjuerna framkommer att många resonerar kring vilken påverkan skolans storlek kan ha på undervisningens kvalitet. Å ena sidan upplever vissa personer att mindre enheter kan erbjuda större möjligheter till nära, starka relationer och en kontinuitet i personalgruppen, vilket kan påverka undervisningen positivt - å andra sidan menar andra att det kan finnas utmaningar såsom ett begränsat antal kollegor att samarbeta med, svårigheter att täcka upp vid frånvaro och sämre möjligheter till specialisering. Vissa intervjupersoner lyfter också farhågor om att arbetsmiljön i stora skolor kan bli påfrestande både för personal och elever, särskilt i bullriga och stökiga miljöer.

Samtidigt menar andra intervjupersoner att det behövs en viss storlek på skola för att kunna erbjuda ämneskompetens, specialpedagogiskt stöd och elevhälsa, vilket får påverkan på den utbildning som erbjuds. De ser att större enheter innebär att lärare kan samarbeta mer, utbyta erfarenheter och stötta varandra, vilket framhålls som en styrka i det dagliga arbetet men också för kompetensförsörjning på längre sikt.

“Vi kan inte säkerställa att barnen får en likvärdig utbildning när skolan är för liten. [...] Jag tänker på sårbarheten när enheter blir för små, sårbarheten att leda och att ha kompetens hos personal, sårbarhet att inte kunna utföra det som skollagen säger”

“Ska du hjälpa elever i behov av extra stöd så måste du ju ha speciallärare. Du kan inte förvänta dig att en klasslärare kan alla vinklar och vrår inom specialpedagogiken.”

Vissa intervjupersoner lyfter att undervisningens kvalitet inte blir optimal när den bedrivs i B-form (exempelvis att 4-6 är en klass), vilket görs på ett par av de mindre skolorna. En intervjuperson menar att det finns föräldrar som hellre kör sina barn till en större skola inne i Kristinehamn utifrån oro för nivån på utbildningen.

”Engelska för år 3-6 i en grupp, vad är det för kvalitet?”

Andra intervjupersoner pekar istället på att vissa av de mindre skolorna har en hög måluppfyllelse, och menar att de mindre sammanhangen ger bättre förutsättningar för att lära känna varje elev, vilket upplevs gynna resultaten. Man menar också att pedagogerna lyckas göra ett bra arbete även när undervisningen bedrivs åldersblandat. Åter andra intervjupersoner argumenterar istället att måluppfyllelsen i dessa fall handlar om andra faktorer, inte minst vilka socioekonomiska förutsättningar eleverna växer upp under.

Ett perspektiv som lyfts både av skolläda och elever är att elever som gått på mindre skolenheter i vissa fall kan stöta på svårigheter vid övergång till större skola, läromässigt och/eller socialt.

”På F-3 tycker jag att det är bra att vara på en mindre skola. [...] Sen fyran, femman, sexan blir det viktigare med bättre undervisning, men också mer umgänge. Då tror jag det gynnar ganska mycket att förflytta sig till de större skolorna i Kristinehamn.”

Av de föräldrar som har intervjuats fokuserar många på den upplevda tryggheten i skolan i första hand, men det finns också föräldrar som resonerar

kring undervisningens kvalitet. Vissa föräldrar beskriver att de är nöjda med barnens utbildning, medan andra beskriver en oro över att eleverna inte får lära sig det som utgör basen för vidare lärande och menar att detta särskilt drabbar dem som redan befinner sig i ett utanförskap.

"Det är 24 barn på en lärare, det kräver att alla barn sitter still och håller tyst, och det gör de ju inte."

"Barn ska resonera, men om de inte får lära sig att läsa och skriva – hur ska de kunna reflektera?"

Flera föräldrar till barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (npf) menar att skolorna behöver anpassa mer för att fungera bättre för fler. Det upplevs ta tid att få extra anpassningar och vissa intervjupersoner beskriver en oro över att skicka sitt/sina barn till skolan utifrån att man inte vet hur dagen kommer att bli. En intervjuperson säger att klassrum generellt har sett likadant ut sen "urminnes tider" och att skolmiljön över huvud taget skulle behöva förändras för att fungera för barn som har svårigheter med exempelvis koncentration eller affektreglering och/eller ökad känslighet för stimuli som ljud, ljus och liknande. Man menar att sådana förändringar är gynnsamma för alla elever, inte bara de med npf.

"Det behövs utbildning och kunskap om npf, främst adhd och autism, bland alla som bemöter barn i skolan."

Flera föräldrar, elever och lärare resonerar kring storlek på klass som en viktig faktor när det gäller undervisningskvalitet och måluppfyllelse. Man lyfter att det är viktigt med en klasstorlek (eller lärartäthet) där barnen får möjlighet att bli sedda och lärarna hinner hjälpa alla barn. Idag upplevs det inte alltid fungera så.

"Ju fler det är i en klass desto mindre tid har du för varje enskild elev."

Vissa personer som pratar om klasstorlek resonerar kring att även om det innebär en ökad kostnad med exempelvis mindre klasser, så kan det innebära minskade samhällskostnader i framtiden om fler når målen i grundskolan här och nu. Trygga barn som når målen, beskrivs ha mindre risk att hamna utanför i samhället.

Samtidigt betonas att klasserna inte får bli allt för små, vilket av vissa pekas ut som en risk i de mindre skolenheterna.

"När det bara är ett fåtal elever i varje klass, då blir det svårt att få till gruppdynamiken."

2.3 Likvärdighetsperspektiv - Vad är egentligen rättvist?

Flera av intervjuerna präglas av ett starkt fokus på likvärdighet och rättvisa, men begreppen tolkas på olika sätt. Vissa betonar att likvärdighet innebär jämförbar kvalitet och tillgång till stöd, medan andra menar att rättvisa uppnås genom att anpassa lösningarna efter lokala och geografiska förhållanden.

I intervjumaterialet framkommer det en stark vilja att alla kommunens barn, oavsett var de bor eller vilken socioekonomisk bakgrund de har, ska ges samma chans att lyckas i skolan.

"Det finns socioekonomisk segregation och skolan är viktigare än någonsin."

"Vi behöver en skola som tar sitt kompensatoriska uppdrag på väldigt stort allvar."

Exakt vad som anses likvärdigt och "rättvist" varierar mellan intervjupersonerna. Vissa lyfter att likvärdighet handlar om att utbildningens kvalitet och stödsatser ska vara jämförbara mellan olika skolor i kommunen. I detta sammanhang lyfts skolans kompensatoriska uppdrag – att skolan ska kompensera för barns olika förutsättningar - som en nyckel till förbättrad måloppfyllelse. För att lyckas med detta krävs tillgång till elevhälsa, specialpedagogik och utbildare lärare, vilket av vissa anses svårt att uppnå på mindre skolenheter. Dessa intervjupersoner ser därför större skolor som en möjlighet att på ett bättre sätt samla de beskrivna resurserna och skapa förutsättningar att på så sätt nå en likvärdig utbildning.

Andra pekar på att likvärdighet också handlar om att ta hänsyn till lokala behov och geografiska förutsättningar i kommunen, snarare än "one size fits all". Man menar att små skolenheter med engagerade vuxna och stark lokal identitet kan skapa goda villkor för lärande, även om resurserna på papperet är färre.

Flera personer boende utanför Kristinehamns tätort vill lyfta in det geografiska rättviseperspektivet som en viktig del i resonemanget kring likvärdighet. De menar att framför allt de yngsta barnen behöver ha en relativ närhet till skolan och slippa långa resor med skolskjuts. Utifrån en geografisk rättvisa pekar man på att *"det är fel att isolera frågan till att bara handla om skola"* och att frågan om skolans framtid måste ses i ett bredare sammanhang av samhällsservice och lokal utveckling. Flera personer lyfter också vikten av en levande landsbygd ur hållbarhetsperspektiv och för att skapa förutsättningar att trygga kommunens försörjning i händelse av kris.

Ur barnrättsperspektiv och likvärdighetsperspektiv pekar flera intervjupersoner på barnkonventionens artikel om att barn har rätt till sin fritid, och menar att långa resor med skolskjuts stjäl mycket av fritiden för de barn som bor geografiskt långt ifrån sin skola.

"De barn som har nära till sin skola är hemma på en kvart, de här åker en timme innan de är hemma. [...] Det är mycket av fritiden som går förlorad. De orkar inte så mycket mer när de kommer hem."

Andra menar att om man valt att bosätta sig långt ute på landsbygden, så behöver man acceptera ett längre avstånd till skolan.

"Om du som förälder väljer att flytta sex mil från en skola så är det kanske inte kommunens fel."

Vissa intervjupersoner menar att det är nödvändigt att acceptera att mindre skolor på landsbygden kostar mer, just för att upprätthålla geografisk likvärdighet och skapa möjligheter att bo och leva i hela kommunen. Andra menar att en geografisk likvärdighet med skolor på landsbygden skapar en orättvisa för barnen inne i Kristinehamns tätort:

"De som går i de mindre skolorna på landsbygden har haft extremt hög service och det har skett på bekostnad av att barnen som bor inne i Kristinehamn har fått sämre service."

Det är från skolorna inne i Kristinehamn vi har plockat pengar för att det här ska gå ihop.”

Skolskjutsen blir i detta sammanhang en viktig faktor – både som lösning och som potentiellt problem. Medan vissa ser den som en praktisk åtgärd som kan möjliggöra likvärdig utbildning för barn oavsett var de bor i kommunen, pekar andra på att långa resor kan skapa stress, otrygghet och minska barns möjlighet till fritid.

Vissa intervjupersoner beskriver att dagens system med moderna bussar och fasta turer ofta fungerar bra, och menar att det är få anmälda incidenter sett till antalet barn som åker varje dag. Andra menar att långa resor med skolskjuts är påfrestande – de beskriver exempelvis långa resvägar, otrygghet och/eller effekter på barnens fritid och ork. Några elever som åker skolskjuts beskriver att det är en del *”skrik på bussen”* och att de blir sena till skolan när bussen är sen eller kommer fram exakt när lektionen startar, medan andra som har erfarenhet av att åka skolskjuts beskriver att bussresan är ett sätt att umgås och att de inte känner någon oro.

Något många intervjupersoner delar är uppfattningen att de yngsta barnen (årskurs F-3) inte ska behöva åka långa resor med skolbuss.

”Små barn ska inte sitta i skolskjuts länge, det säger sig självt.”

Ur ett geografiskt rättviseperspektiv framkommer också att flera intervjupersoner, framför allt boende utanför Kristinehamns tätort, upplever att kommunen gör stora satsningar inne i stan på bekostnad av områdena utanför tätorten. Det handlar då inte enbart om skola, utan om en allmän upplevelse.

”Att hålla på och till döds centralisera in till tätorten, det ger ingen bra klang.”

”Det blir inte rättvist ibland. Vi ska bygga en ny idrottsbhall i stan, men vad får vi på landsbygden?”

2.4 Resursperspektiv – Lokaler och ekonomi

Frågan om resurser, både lokalmässigt och ekonomiskt, är återkommande i diskussionen om framtidens grundskola i Kristinehamns kommun. Det råder enighet om att kommunen står inför en svår ekonomisk verklighet med minskat elevunderlag och omfattande renoveringsbehov.

Intervjupersonerna är överens om att när elevunderlaget sjunker så behöver antalet skollokaler anpassas till den förändrade verkligheten. Det finns en samsyn kring att antalet lokaler och/eller skolenheter behöver förändras för att resurser ska räcka till undervisning och kompetent personal.

Många framhåller i detta sammanhang vikten av att prioritera resurser till undervisning och personal – inte till byggnader som står halvtomma.

”Det är så mycket yta i vissa skolor som står tomma. Det kostar väldigt mycket att värma upp och underhålla lokaler som knappt används.”

Samtidigt finns en förståelse för att det finns ett stort renoveringsbehov som kommer att vara kostnadskrävande – men också ett ifrågasättande kring att bara räkna kronor och ören.

”Det skrämmar mig lite att tänka att det till syvende och sist ändå handlar om pengar, att lägga ner eller inte lägga ner. Vad gör man med de pengarna som finns? Hur gör man skolorna bra?”

Flera intervjupersoner menar att investeringar i skolor inte enbart bör ses som en kostnad, utan som en långsiktig satsning som kan leda till vinster i form av inflyttning och samhällsutveckling. Intervjupersoner boende utanför Kristinehamns tätort lyfter i många fall att det är motiverat att satsa på skolor utanför tätorten för att hela kommunen ska leva, även om det inte är det mest kostnadseffektiva.

Mindre skolmiljöer och skolor utanför tätorten Kristinehamn beskrivs av flera intervjupersoner (med koppling till dessa) som viktiga knutpunkter för lokalsamhället/bygderna och som starkt bidragande faktorer till att hålla platsen levande, även om det också kan finnas utmaningar kring exempelvis bemanning eller socialt utbyte, vilket nämnts i tidigare avsnitt. Vissa intervjupersoner menar att investeringar i mindre skolor på landsbygden på kort sikt visserligen kan vara kostsamma, men att det bör ses som strategiska satsningar för att skapa en levande kommun även utanför centralorten.

”Jag tror att vi måste våga satsa, ha en framtidstro, att södra kommundelen ska få växa och frodas. Vill vi att en tredjedel av kommuns yta ska dö ut?”

Det framkommer i intervjumaterialet att det finns olika uppfattningar om när en skola blir för liten för att vara långsiktigt hållbar, och hur skolstruktur påverkar både ekonomin och undervisningskvaliteten, vilket framgår i tidigare avsnitt om barnrättsperspektivet och det pedagogiska perspektivet.

”Det är inte försvarbart att ha en skola där det går en elev i en årskurs. Jag tycker inte det. Det är skattepengar.”

Mycket av diskussionen kretsar kring små eller stora skolenheter i något sorts motsatsförhållande, men det finns också ett antal intervjupersoner som lyfter att det inte är skolans lokaler/storlek i sig som avgör trygghet och kvalitet, utan hur skolmiljön utformas – med exempel som behovet av lugna zoner, genomtänkt design och avskärmning. Man menar även att skolmiljön kan byggas/struktureras om så att det upplevs mer småskaligt och tryggare, och att arbetet kan läggas upp i exempelvis mindre arbetslag, där eleverna möter färre personer på en dag. En intervjuperson betonar vikten av att fokusera på vilket skolklimat man har, eller jobbar fram, på den enskilda skolan, snarare än att diskutera stort eller smått.

När det gäller lokaler kritiserar flera intervjupersoner att kommunen inte har underhållit sina fastigheter (skolor) och att man nu därför står med ett stort underhållsbehov på sina håll. Många poängterar att framåt behöver underhållet prioriteras.

En minskning av lokaler i form av skolnedläggningar kan enligt vissa intervjupersoner höja kvaliteten i den verksamhet som blir kvar. Ett antal personer påpekar då att de anser att det är viktigt att underhållsbehovet inte bör vara den enda orsaken till om man väljer att ha kvar eller lägga ner en skola.

“Då blir tredje person drabbad av något man inte kunnat påverka.”

Intervjupersonerna lyfter också vikten av att erbjuda goda alternativ, om någon skola behöver läggas ned.

”Ni kan aldrig få folk med er om det inte finns något godtagbart alternativ. Om något ska bort så måste alternativet vara bra.”

2.5 Framtidsperspektiv

– Vikten av (att våga ta) långsiktigt hållbara beslut

Intervjuerna visar på ett framtidsfokus. För att möta kommunens utmaningar lyfts behovet av långsiktighet, tydlig politisk styrning och en öppen, inkluderande process som skapar förtroende och delaktighet.

Framtidsperspektivet genomsyrar hela intervjumaterialet. Intervjupersonerna säger sig i stor utsträckning ha förståelse för att Kristinehamns kommun står inför utmaningar kopplade till minskat elevunderlag och ekonomiska realiteter, samtidigt som behovet av investeringar i skolmiljöer är stort.

Här förs en diskussion om vad som är långsiktigt hållbart – både ekonomiskt, socialt och organisatoriskt. Flera intervjupersoner menar att frågan om skolstruktur behöver ses ur ett längre tidsperspektiv.

Politisk styrning lyfts som en avgörande faktor. Många intervjupersoner menar att det inte bara krävs beslut, utan också kontinuitet – att politiken står fast vid fattade beslut. Både invånare, tjänstepersoner och politiker efterfrågar i stor utsträckning att de förtroendevalda den här gången fattar beslut och inte vacklar. Man menar att politikerna måste våga prioritera, även om inte alla blir nöjda.

*“Jag har en stark förväntan på politikerna att de har kommunens bästa för ögonen, inte sina vänners och eventuella släktingars.
[...] De måste se till helheten.”*

“Skolan behöver också en tydlig styrning, det går inte att vi beställer utredning efter utredning och inget händer.”

Flera intervjupersoner lyfter behovet av en bred politisk samsyn, för att skapa långsiktighet och trygghet i processen kring de förändringar som kan tänkas ske.

“Vi behöver kunna säga till Kristinehamns invånare: i princip alla partier står bakom den här lösningen.”

“Det absolut viktigaste är en plan som håller oavsett om det blir politiskt skifte, som håller i 10-15 år. Folk blir oroliga när det kommer på tapeten. Oro för om en ny politisk majoritet river upp en plan och bestämmer göra på annat sätt.”

Det efterfrågas en förändringsprocess som är stegvis, transparent och förutsägbar, något som ses som avgörande för att skapa legitimitet och framtidstro både bland elever, skolpersonal och invånare.

Kommunikation beskrivs som en av de största utmaningarna när det gäller förändringar i skolorganisationen. Att det tidigare gjorts ett antal utredningar och även lagts fram beslutsförslag utan att komma till beslut, beskrivs av flera

intervjupersoner ha lett till förlorat förtroende, vilket tydliggör behovet av en process som tar hänsyn till hela skolans system – från ledning till elev. Detta handlar inte bara om att informera, utan om att ge invånare (inklusive barn och skolpersonal) möjlighet att känna sig hörda och delaktiga.

Flera intervjupersoner menar att det finns en kultur av bristande öppenhet, där osäkerhet får växa istället för att bemötas med fakta och dialog. Utifrån dessa erfarenheter ifrågasätter vissa intervjupersoner trovärdigheten i medborgardialogen. Det uttrycks oro för att dialogen är ett spel för gallerierna och att man redan vet vilka beslut man vill ta. Samtidigt lyfter vissa intervjupersoner också oro över att starka lokalopinioner kan komma att överskugga barnens behov.

Tydlig politisk styrning, långsiktig planering och öppen kommunikation beskrivs här som viktiga förutsättningar för att lyckas.

3. Åtgärdsförslag från dialogmötesprocessen

I detta avsnitt presenteras de åtgärdsförslag som har arbetats fram under dialogmötesprocessen i november och december 2025.

Vid de två dialogmötena deltog förutom invånare, förtroendevalda från samtliga politiska partier i kommunfullmäktige samt tjänstepersoner (inklusive rektorer). Från gruppen invånare deltog personer från olika geografiska delar av kommunen med koppling till olika skolor – och med olika erfarenheter, kunskap och perspektiv. I gruppen invånare deltog också flera personer som jobbat eller har jobbat på olika skolor i kommunen, exempelvis lärare eller personer med specialpedagogisk kompetens. Alla de olika perspektiv som framkommit under arbetet med intervjuerna fanns representerade. Båda dialogmötena leddes av konsulter som anlits via SKR.

Vid det första mötet var fokus på att dela sina åsikter om framtidens grundskola, samt att lyssna och ta del av andras åsikter. Deltagarna hade även haft i uppgift att läsa igenom den perspektivsammanställning som tagits fram, där olika synsätt kring skolfrågan åskådliggörs. Detta kompletterades med faktaunderlag som exempelvis skolornas tekniska status, statistik över måluppfyllelse och siffror på elevprognoser.

Det andra dialogmötet var ett fördjupande möte, med fokus på att genom dialog arbeta fram genomförbara, hållbara och realistiska åtgärdsförslag.

Som metodmässig avgränsning redovisas i denna slutrapport endast de åtgärdsförslag som gemensamt arbetades fram, konkretiserades och prioriterades under dialogmöte 2. Inspel och förslag från dialogmöte 1 samt intervjuerna har fungerat som underlag i processen, men redovisas inte som egna förslag i slutrapportens åtgärdsdel.

De förslag som presenteras i sammanställningen nedan är sådana som fått stöd av flera deltagare. Förslag som framförts av en enskild person utan att fler anslutit sig redovisas därför inte som egna förslag. Detta är en medveten avgränsning för att sammanställningen ska vara hanterlig och överskådlig. Enskilda inspel har dock tagits tillvara i dialogen och bidragit till att utveckla och nyansera de förslag som arbetats fram gemensamt.

Inför politiska beslut kräver alla förslag fördjupade underlag som exempelvis tidplan, ekonomiska beräkningar (för några förslag finns detta redan, då liknande förslag har lagts tidigare) och barnkonsekvensanalyser. Flera av

förslagen är möjliga att kombinera med varandra, andra förslag står i motsats till varandra och kan således inte kombineras.

Förslagen presenteras utan inbördes rangordning eller värdering.

A. Minska antalet högstadieskolor till två

Detta förslag innebär att antalet högstadieskolor minskas till två. Många nämner Djurgårdsskolans högstadium som den skola som bör läggas ner utifrån att den högstadiedelen här är i sämst skick (även Stenstalidskolan 7-9 har av vissa nämnts som alternativ).

B. Minska antalet högstadieskolor till en enda

Detta förslag innebär att på kort sikt (snarast/inom fem år) ändra antalet högstadieskolor till två i likhet med förslaget ovan, men att på längre sikt (tio år) förändra till en enda högstadieskola. Denna föreslås då vara en renodlad högstadieskola för enbart årskurserna 7-9 och inga andra årskurser. Förslaget skulle därmed innebära att nuvarande F-9-skolor i centrala Kristinehamn blir F-6-skolor.

C. Fasa ut/lägga ner Strandskolan.

Förslaget innebär att inte fylla på med fler elever på Strandskolan från det år det finns plats på Stenstalid (även Södermalm har av vissa nämnts som alternativ), vilket innebär en utfasning av eleverna och därmed en nedläggning av skolan.

D. Björneborgs skola blir kvar som F-6-skola

Förslaget innebär att Björneborgs skola kvarstår som F-6-skola. Då skolan har omfattande renoveringsbehov behöver renovering eller nybygge ske.

E. Björneborgs skola görs om till en F-3-skola

Förslaget innebär att Björneborgs skola görs om till en F-3-skola, och att eleverna i årskurs 4-6 fortsätter sin skolgång inne i Kristinehamns tätort. Då skolan har omfattande renoveringsbehov behöver renovering eller nybygge ske.

F. Ett samlat skolalternativ för södra kommundelen

Detta förslag innebär att skolstrukturen i södra kommundelen samordnas till en samlad skolenhet F-6 eller F-5, gärna integrerad med förskola och fritidshem. Det finns olika förslag på lokalisering av denna skola.

G. En ny F-3-skola för södra kommundelen

Detta förslag innebär en ny F-3-skola i södra kommundelen, samordnad med förskola och fritidshem. Det finns olika förslag på lokalisering. Detta kan innebära att:

- En enda F-3-skola inrättas för hela denna del av kommunen. Olika förslag har nämnts gällande var skolgången för årskurs 4-6 skulle kunna fortsätta.
eller
- En ny F-3-skola ersätter någon av de befintliga verksamheterna.

H. Grunnebacka skola blir kvar som F-6-skola med utökat upptagningsområde

Detta förslag innebär att Grunnebacka skola kvarstår som en F-6-skola och får ett utökat upptagningsområde, vilket skulle kunna ge ett ökat elevantal. Det finns också förslag om att skolan ska rustas upp med t ex hemkunskapssal och slöjdsal.

I. Grunnebacka skola görs om till en F-3-skola

Detta förslag innebär att Grunnebacka skola görs om till en F-3-skola och att årskurserna 4-6 får gå i en annan skola. Olika förslag har nämnts gällande var skolgången för årskurs 4-6 skulle kunna fortsätta.

J. Grunnebacka skola läggs ner

Detta förslag innebär att Grunnebacka skola läggs ner och att eleverna får gå i en annan skola. Olika förslag har nämnts gällande var skolgången istället skulle kunna fortsätta.

K. Samverka med andra kommuner

Detta förslag innebär en utökad samverkan mellan Kristinehamns kommun (södra kommundelen) och t ex Åtorps skola (Degerfors kommun) och/eller skola i Gullspångs kommun.

Deltagarna vid dialogmötena har i stor utsträckning lyft att i de fall en utfasning eller nedläggning av skola/skolor blir aktuellt, bör processen ske gradvis och med ett tydligt barnfokus. Inför nedläggningar som påverkar skolskjuts framhålls även behovet av noggranna kostnadsberäkningar, så att tänkta besparingar inte motverkas av ökade kostnader. Vissa menar också att man vid en eventuell nedläggning bör se över möjligheten att utnyttja faciliteterna på andra sätt och också öka samarbetet mellan förvaltningarna i kommunen, så att ett helhetsansvar tas för skolorna. Det noteras vidare att flera av åtgärdsförslagen beskrivs beroende av tidplanen för när en ny, anpassad grundskola står klar.

En fråga som har lyfts upp är också om det borde tas ett kommunövergripande inriktningsbeslut kring någon form av kvalitetsmått kopplat till minsta elevantal per skola, som ett sätt att skapa långsiktighet och tydlighet i framtida beslut. Samtidigt har vikten av korta skolvägar för de yngsta eleverna i årskurs F-3 särskilt betonats.

4. Avslutande reflektioner och kommentarer

Under arbetet med medborgardialogen har det, trots att flera olika perspektiv lyfts fram, också framträtt en tydlig samsyn inom flera områden.

- Det råder en enighet om att förändringar är nödvändiga till följd av de minskande barnkullarna samt renoveringsbehovet av dagens skollokaler.
- Det finns en gemensam uppfattning om att barnens bästa ska stå i fokus – men olika uppfattning om vad som egentligen är bäst.
- Man är också överens om att *alltför små* skolenheter inte är långsiktigt hållbara – men det finns olika synsätt kring hur dessa utmaningar bäst bör hanteras.
- Därtill finns en förväntan på att det denna gång tas politiska beslut, och att dialogens resultat inte ska rinna ut i sanden.

I arbetet med medborgardialogen har många invånare delat med sig av sina tankar, erfarenheter och idéer kring framtidens grundskola, vilket har varit oerhört värdefullt för att skapa en större helhetsförståelse kring komplexiteten skolfrågan rymmer. Denna rapport hade inte fått samma bredd och djup utan invånarnas deltagande.

Samtidigt har dialogen i vissa fall präglats av en skepsis och misstro. Flera deltagare har uttryckt en oro för att dialogen är ett spel för gallerierna och att

man redan vet vilka beslut som ska tas. Det är en viktig iakttagelse att bära med sig i det fortsatta arbetet och i den politiska behandlingen av frågan.

Idag är vi vana att ta del av rubriker i media och i rapporter med fokus på att "X procent tycker så" eller "Y procent tycker så", vilket är vanligt när *kvantitativa* undersökningar rapporteras. Denna rapport bygger istället på en *kvalitativ* metod, där fokus ligger på att få en fördjupad förståelse för frågan inför kommande beslut. Det är angeläget att betona värdet av dialogens resultat, även om det inte redovisas i form av procentsatser eller majoritetsuppfattningar. Dialogen har i stället bidragit till en fördjupad förståelse för varför människor resonerar och prioriterar olika, vilket utgör ett viktigt underlag för att kunna göra medvetna och välavvägda politiska val.

Mot den bakgrunden är det av stor vikt att åtgärdsförslagen läses tillsammans med perspektivsammanställningen. Den ger den nödvändiga kontext och fördjupning som "klär på" förslagen och synliggör de avvägningar som ligger bakom dem. Utan denna bakgrund finns en risk att förslagen uppfattas som förenklade, när de i själva verket är resultatet av ett gemensamt arbete mellan invånare, politiker och tjänstepersoner med olika utgångspunkter och perspektiv.

Avslutningsvis är det viktigt att betona att medborgardialogens värde sträcker sig bortom det slutliga resultatet. Arbetssättet har bidragit till att skapa ökad förståelse för skolfrågans komplexitet och för de många svåra avvägningar som krävs i demokratiskt beslutsfattande. Genom dialogen har deltagarna fått möjlighet att ta del av olika perspektiv, vilket kan ha bidragit till större insikt i både frågans innehåll och den demokratiska processens förutsättningar.

Vi som har arbetat med dialogen vill rikta ett varmt tack till de många invånare som har bidragit med tid, engagemang och erfarenheter. Er medverkan har varit avgörande för dialogens kvalitet och för det underlag som nu lämnas vidare till politiken.